

ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2015 Р.

Шалімов Максиміліан,
студент V-го року навчання
історичного факультету
Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
e-mail: maximands@gmail.com

Науковий керівник: **Горобець Ігор,**
кандидат історичних наук, доцент,
кафедра всесвітньої історії
Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Міграційна політика – ключовий елемент забезпечення національної безпеки ЄС В умовах міграційної кризи, що розпочалася у 2022 р., багато європейських країн зіткнулися із загрозами національній та регіональній безпеці. Відсутність необхідного контролю та ліберальна політика ЄС щодо біженців призвели до серйозних змін в їхньому економічному та соціальному житті. Зокрема, зросла загроза етнічних конфліктів і терористичних актів, розвитку екстремізму, погіршення міждержавних відносин та економічного тягаря, спричиненого фінансовою підтримкою мігрантів. Війна в Україні та збройні військові конфлікти в ряді країн Близького Сходу та Африки призвели до міграційних потоків до Європи. Збільшення цих потоків призвело до найбільшої міграційної кризи в Європі з часів Другої світової війни. Для подолання цієї кризи та запобігання подібним кризам у майбутньому необхідний ретельний перегляд міграційної політики та нові заходи для вирішення проблеми неконтрольованих міграційних потоків.

Міжнародна міграція є однією з найважливіших тенденцій світового розвитку. Свобода пересування є основоположним правом людини, закріпленим, зокрема, у статті 13 Загальної декларації прав людини. Відповідно, кожна людина має право вільно пересуватися і вільно обирати собі місце проживання в межах кожної країни [1, с. 6]. Крім того, Договір про функціонування Європейського Союзу має спеціальну Главу IV «Вільний рух осіб, послуг та капіталу», яка гарантує вільне пересування в межах ЄС [2, с. 2]. У той же час, Директива 2004/38/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 р. визначає право громадян ЄС та їхніх сімей вільно пересуватися та проживати на території держав-членів ЄС [3, с. 2]. З точки зору ОБСЄ, Бюро з демократичних інститутів та прав

людини (БДППЛ) сприяє реалізації права на вільне пересування та вільний вибір місця проживання, а також сприяє розробці та впровадженню нормативно-правової бази, що регулює право на вільне пересування та вільний вибір місця проживання [4, с. 1]. Що стосується транскордонного пересування, БДППЛ здійснює огляд і моніторинг політики держав-учасниць ОБСЄ щодо в'їзду та виїзду з метою сприяння гуманітарним контактам [4, с. 1].

Міграція – це дійсно глобальна тенденція, яка набула особливої динаміки у другій половині ХХ ст. Зокрема, міграція робочої сили має величезний вплив на економіку країн-донорів та реципієнтів – сутність цього впливу полягає у поєднанні позитивних та негативних зовнішніх впливів [5, с. 87]. К. Пріб та С. Гуткевич вивчали взаємозв'язок міграційних потоків з ВВП країн-реципієнтів, бізнес-середовищем, рівнем прямих іноземних інвестицій, капіталізацією фондового ринку, якістю життя, станом демократії, загальним рівнем процвітання, досконалістю управління, розвитком освіти, охорони здоров'я, соціального капіталу, а також гарантування індивідуальних свобод та громадської безпеки [6, с. 12]. Згідно з висновками авторів, найвищий рівень кореляції був виявлений між детермінантами валового внутрішнього продукту, інвестиційними потоками та капіталізацією фондового ринку, і це є основними детермінантами міжнародної міграції [6, с. 12].

Динамічні міграційні процеси, у свою чергу, обумовлюють важливість ефективної етнічної політики держав-реципієнтів. Формування та реалізація етнополітики має відбуватися не лише на національному, а й на регіональному рівні [7, с. 1]. Зокрема, Підбережник аналізує особливості концепції лейткультури як основи регулювання етнополітичних процесів у Німеччині та особливості міграційної політики як складової етнополітичних відносин у Франції [8, с. 34]. Вдало реалізована державна політика у питаннях національної ідентичності сприяє консолідації суспільства та формує сприятливе ставлення власних громадян та світової спільноти до певної держави [9, с. 1]. Проте ефективний розвиток такої політики, особливо з огляду на міграційну кризу, представляється складним процесом навіть для політично та економічно розвинених держав Європейського Союзу.

У 2015–2016 рр. масовий приплив мігрантів з Африки та Близького Сходу до Європи спричинив велику міграційну кризу. У цей період до Європейського Союзу (ЄС) щорічно прибувало понад мільйон мігрантів. Для подолання міграційної кризи у 2015 році Європейська Комісія запропонувала систему заходів щодо вдосконалення міграційної політики ЄС, в основі якої лежить План дій щодо боротьби з незаконним ввезенням мігрантів на період 2015–2020 рр., спрямований на посилення присутності ЄС у світі.

Регламент Європейської Комісії від 15 березня 2017 р. вносить зміни до Шенгенського закону про кордони 2006 року. Зокрема, регулярні перевірки всіх осіб, які перетинають кордони Європейського Союзу (ЄС), тепер є обов'язковими. У відповідь на загрозу терористичних атак в ЄС було запроваджено Систему інформації про подорожуючих та перевірки особи (ETIAS) та Систему в'їзду-виїзду (EES). Завдяки цим заходам кількість мігрантів значно зменшилася у 2017 р. У січні 2017 р. кількість мігрантів на міграційному маршруті через Середземне море скоротилася до 6 811 осіб. У жовтні 2015 року ця цифра становила 221 638. Наприкінці 2022 р. ЄС зіткнувся з новою міграційною кризою, значно більшою за масштабами, ніж міграційна криза 2015–2016 рр. Основною причиною збільшення потоків біженців стала російсько-українська війна: На кінець листопада 2022 р. кількість біженців з України, зареєстрованих для отримання тимчасового захисту в Європі, становила 4,8 мільйона осіб. Найбільше осіб зі статусом тимчасового захисту було зареєстровано в Польщі, Німеччині та Чехії.

Згідно з Дублінською угодою про право на притулок в ЄС, підписаною в 2013 р., відповідальність за прийом біженців, перевірку їхніх документів та надання їм статусу біженця покладається на «країну першого в'їзду». Однак це правило наразі ігнорується. Країни першого в'їзду, такі як Греція, Італія, Іспанія, Угорщина та Хорватія, дозволяють мігрантам подорожувати далі на північ і просити притулку в Австрії та Німеччині. Так, у 2022 р. Австрія зареєструвала близько 100 000 заяв про надання притулку, тоді як Угорщина опрацювала лише 50 [10].

Варто відзначити, нелегальний механізм «відштовхування» мігрантів на балканському маршруті, який використовують уряди Угорщини, Хорватії, Греції та Болгарії. При цьому кількість шукачів притулку, які використовують балканський маршрут через Угорщину, Хорватію, Грецію, Сербію, Боснію та Північну Македонію, зростає. Слід зазначити, що відмови у наданні притулку відбуваються не лише на балканському маршруті, але й у Литві та Польщі. Уряди цих країн стверджують, що мігрантів вербує Білорусь, щоб чинити тиск на їхні кордони.

Для подолання вищезазначених проблем необхідно вжити наступних заходів:

- ухвалити на європейському рівні нормативно-правові інструменти для обмеження потоку мігрантів;
- гармонізувати міграційне законодавство в ЄС та країнах-членах;
- ухвалити нове законодавство з новим підходом до відповідальності та солідарності в міграційній політиці та політиці надання притулку в «країнах першого в'їзду» та інших країнах ЄС;
- надати додаткову допомогу західнобалканським країнам у захисті кордонів;

– співпрацювати з країнами походження мігрантів та запобігати їхньому переміщенню на своїй території;

– надавати допомогу країнам походження мігрантів у розв'язанні кризових явищ. Зокрема, рекомендується створити фонд для надання допомоги таким країнам.

Висновки. Міграційна політика ЄС формується вже понад 20 років. За цей час було прийнято низку важливих документів, які стали її правовою основою: Шенгенська угода, Договір про Європейський Союз, Амстердамський договір, Лісабонський договір та Угода про міграцію та притулок. За допомогою цих договорів та інших інструментів ЄС регулює питання міграції на законодавчому рівні, поважаючи основні права і свободи всіх громадян. Однак ліберальний підхід, закріплений майже в усіх міграційних угодах, призвів до збільшення припливу мігрантів і виникнення міграційної кризи; подолання нової міграційної кризи, яка розпочалася на початку 2022 р., буде неможливим без вирішення проблем міграційної політики. Серед цих проблем – збільшення нелегальної міграції, зростання загрози організованої злочинності, конфлікти між країнами, які хочуть обмежити доступ мігрантів, і країнами, які готові прийняти мігрантів у майбутньому, неефективні системи розподілу мігрантів з «країн першого в'їзду», «відштовхування» мігрантів на кордонах балканського маршруту, негативний вплив на культурний простір ЄС тощо. Для вирішення цих проблем необхідно вжити таких заходів: прийняття нормативно-правових актів для обмеження міграційних потоків на європейському рівні; гармонізація міграційного законодавства ЄС із законодавством держав-членів; прийняття законодавства з новим підходом до відповідальності та солідарності в міграційній політиці «країн першого в'їзду» та інших країн ЄС; додаткова підтримка західнобалканських країн у питаннях захисту кордонів, співпраці з країнами походження мігрантів та запровадження інституційної міграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Universal Declaration of Human Rights. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
2. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union—Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union—Protocols—Annexes—Declarations annexed to the Final Act of the Intergovernmental Conference which adopted the Treaty of Lisbon, signed on 13 December 2007. Official Journal C 326, 26/10/2012 P. 0001–0390, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
3. Directive 2004/38/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the right of citizens of the Union and their family members to move and reside freely within the territory of the Member States amending Regulation (EEC) No 1612/68 and repealing Directives 64/221/EEC, 68/360/EEC, 72/194/EEC, 73/148/EEC, 75/34/EEC, 75/35/EEC, 90/364/EEC, 90/365/EEC and 93/96/EEC, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32004L0038>

4. Freedom of movement. OSCE Office for Democratic Initiatives and Human Rights. Organization for Security and Co-operation in Europe. URL: <https://www.osce.org/odihr/freedom-of-movement>
5. Fowler M. (1957). The Historical-Comparative Method. *The Classical Journal*. 52 (6). Pp. 259–264. URL: <http://www.jstor.org/stable/3294806>.
6. Mahoney J. (2004). Comparative-Historical Methodology. *Annual Review of Sociology*. N 30, Pp. 81–101. URL: <http://www.jstor.org/stable/29737686>.
7. Мойсей В. Зовнішні ефекти міжнародної міграції трудових ресурсів. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2015. № 2 (6). С. 87–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_2%286%29__18.
8. Підбережник Н. Зарубіжний досвід публічного управління етнополітичними процесами. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. № 2. С. 34–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2017_2_7.
9. Панфілова Т. Етнополітичні процеси в сучасній Україні. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2008. № 2. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik2/fail/Panfilova.pdf.
10. Number of illegal crossings between border-crossing points in the European Union from 2009 to 2021. Statista. 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/454775/number-of-illegal-entries-between-bcps-to-the-eu>.